

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Polis Gözaltısı ve Avukat Yardımı

Ocak 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Polis Gözaltısı / Avukat Yardımı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (“Sözleşme”) **6 § 3 (c) Maddesi** (avukat yardımından yararlanma hakkı): “Bir suç ile itham edilen herkes kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilme hakkına sahiptir.”

“Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai konular bağlamındaki “birincil amacı, cezai alanda yöneltilen suçlamaların esası hakkında karar verecek ‘yetkili bir ‘mahkeme’ tarafından adil yargılanmanın sağlanması” olsa dahi, bundan söz konusu hükmün “yargılama öncesi işlemlere” uygulanmayacağı anlamı çıkmamaktadır.” (*Imbriosca/İsviçre*, 24 Kasım 1993 tarihli karar, § 36).

“Adil yargılanma hakkının yeterince “elverişli ve etkili” olabilmesi için Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kural olarak, her davanın kendine özgü koşulları ışığında söz konusu hakkın kısıtlanmasına yönelik mecburi nedenler bulunduğu ortaya konulmadıkça, avukata erişimin şüphelinin polis tarafından yürütülen ilk sorgusundan başlayarak sağlanmasını gerektirmektedir. Mecburi nedenlerin avukata erişimden yoksun bırakmayı istisnai olarak haklı kıldığı durumlarda dahi, gerekçesi ne olursa olsun bu türden bir kısıtlamanın sanığın Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki haklarına haksız bir şekilde hanel getirmemelidir... Avukata erişim olmaksızın polis sorgusunda verilen suçlayıcı ifadelerin mahkûmiyet için

kullanması halinde ilke olarak, savunmanın haklarına telafi edilemez bir şekilde hanel getirilmiş olacaktır.” (*Salduz/Türkiye*, 27 Kasım 2008 tarihli Büyük Daire kararı, § 55).

Avukata erişim

Salduz / Türkiye

27.11.2008 (Büyük Daire)

PKK (yasadışı bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisi) lehine düzenlenen izinsiz bir gösteriye katılmakla suçlanan ve sonrasında bu suçtan mahkûm edilen başvuran, polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukatı bulunmaksızın suçunu itiraf etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme”) **Sözleşme’nin 6 § 1 (adil yargılanma hakkı) maddesiyle birlikte ele alındığında Sözleşme’nin 6 § 3 (c) (avukat yardımından yararlanma hakkı) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın yargılanması sırasında söz konusu iddiaları reddedebilecek olmasına karşın, polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukat yardımından faydalanamamasının, bilhassa reşit olmaması nedeniyle savunma haklarına telafi edilemez biçimde hanel getirdiğine karar vermiştir.

Pishchalnikov / Rusya

24.09.2009

Yağma suçunu işlediği şüphesi üzerine gözaltına alınan başvuran, kendisini temsil etmesini istediği müdafinin kimliğini açık bir şekilde belirtmiş olmasına rağmen hem gözaltına alındığı gün, hem de ertesi gün avukatı bulunmaksızın derhal sorgulanmıştır. Söz konusu sorgular esnasında başvuran bir suç çetesinin, sonradan mahkûm edildiği adam öldürme ve adam kaçırma gibi suçları içeren eylemlerine katıldığını itiraf etmiştir.

Mahkeme, **Sözleşme’nin 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, polis sorgusunun ilk aşamalarında başvuranın avukat yardımından faydalanamamasının savunma haklarına telafi edilemez biçimde hanel getirdiğini ve adil bir şekilde yargılanması ihtimalini ortadan kaldırdığına karar vermiştir.

Dayanan / Türkiye

13.10.2009

Hizbullah örgütüne üyelikle suçlanan ve sonrasında bu suçtan mahkûm edilen başvuran, polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukat yardımından faydalanamamıştır.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme (Türk hukukun ilgili hükümlerinde öngörüldüğü üzere sistematik olarak uygulanan) avukata erişim özgürlüğü hakkının kısıtlanmasının, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada sessiz kalmış olmasına rağmen Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmek için yeterli olduğuna karar vermiştir.

Yeşilkaya / Türkiye

08.12.2013

Kendisine isnat edilen suçlarla hiçbir ilgisi olmadığını ifade etmesine karşın, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada sorgulamayı yapan polis memurları tarafından başvurana avukata erişim imkânı tanınmamıştır.

Mahkeme, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada başvuranın hukuki danışmanından yardım alamadığından ötürü **Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Boz / Türkiye

09.02.2010

PKK (yasadışı bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisi) üyesi olduğu şüphesi üzerine gözaltına alınan başvuran yargılanması sonucunda, “silahlı çeteye üye olmak” suçundan idam cezasına mahkûm edilmiş; söz konusu ceza sonradan müebbet hapis cezasına çevrilmiştir. Başvuran özellikle, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukata erişiminin bulunmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, ilgili yasal hükümler uyarınca avukata erişim hakkının sistematik biçimde kısıtlanmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlaline neden olduğunu vurgulamıştır.

Brusco / Fransa

14.10.2010

Bir saldırı planladığından şüphelenilen başvuran polis tarafından gözaltına alınmış ve doğruyu söyleyeceğine yemin ettirildikten sonra tanık olarak dinlenmiştir.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin** (susma ve kendini itham etmeme hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın sadece bir tanık değil “cezai bir suçla itham edilen” bir kişi olduğu ve bu sıfatla Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 fıkralarıyla teminat altına alındığı üzere susma ve kendini itham etmeme hakkına sahip olması gerektiği kanaatine varmıştır. Başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu 20 saat boyunca avukat yardımından faydalandırılmamış olması durumu daha da vahimleştirmiştir. Bir avukat hazır bulunmuş olsaydı, başvuranı susma hakkıyla ilgili bilgilendirmesi mümkün olabilirdi.

Nechiporuk ve Yonkalo / Ukrayna

21.04.2011

Birinci başvuran özellikle, bir grup insanla birlikte düzenlenen komplonun ardından kâr amacıyla işlenen taammüden adam öldürmenin de aralarında bulunduğu birtakım suçlardan mahkûmiyetinin avukat bulunmaksızın verilen ifadelere dayalı olması nedeniyle aleyhindeki yargulamaların adil olmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 (c) maddelerinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuranın gözaltında geçirdiği üç gün boyunca yasal olarak temsil edilmediği hususunda taraflar arasında ihtilaf bulunmamıştır. Başvuran adam öldürme suçunu işlediğini, bir avukatın yardımından faydalanmasızın sorgunun ilk safhasında birkaç kez itiraf etmiş ve polise yaptığı itirafın mahkûmiyeti için kullanılması nedeniyle avukata erişimine getirilen kısıtlamadan kesin surette etkilenmiştir.

Mader / Hırvatistan

21.07.2011

Adam öldürme suçunu işlemekten dolayı verilen hapis cezası infaz edilmekte olan başvuran özellikle, Zagreb Emniyet Müdürlüğü'ndeki sorgusu sırasında polis tarafından dövüldüğünden, sorgulandığı üç gün boyunca bir sandalye üzerinde oturmaya zorlandığından, uykusuz ve aç bırakıldığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, özellikle polis sorgusu boyunca avukat yardımından faydalanmadığı gerekçesiyle aleyhindeki ceza yargulamalarının adil olmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, polis tarafından sorgulandığı sırada başvurana avukat yardımından faydalanma imkânının sunulmadığı gerekçesiyle **Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ile birlikte 6 § 3 maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Polis gözaltısı sırasında bir avukata erişimin sonraki yargulamalar üzerinde nasıl bir etkisi olabileceği konusunda spekülasyonda bulunmak

Mahkeme'nin görevi olmamakla beraber, ne sonradan avukat tarafından sunulan yardımın ne de yargılamaların çekişmeli niteliğinin başvuranın başlangıçtaki sorgusu sırasında işlenen kusurları giderecek mahiyette olmamıştır. Ayrıca başvuran yargılamaların ilk aşamalarından itibaren, avukat yardımı almadığından şikâyetçi olduğundan, polis sorgusu sırasında avukat yardımından faydalanma hakkından feragat etmemiştir. Mahkeme ayrıca, hem başvuranın Zagreb Emniyet Müdürlüğü'nde maruz kaldığı muamele, hem de başvuranın şikâyetinin soruşturulmaması bakımından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Huseyn ve Diğerleri / Azerbaycan

26.07.2011

Bu dava, muhalif aktivistlerin göstericileri şiddete tahrik ettikleri iddiasıyla aleyhlerinde yürütülen ceza yargılamalarının adil olmadığına ilişkin şikâyetleriyle ilgilidir.

Mahkeme, başvuranların gözaltına alınmalarının ardından avukat yardımından faydalanmalarına ilişkin olarak, başvuranlardan üçünün avukat yardımından faydalanma hakkından açıkça feragat etmediği halde avukat bulunmaksızın sorgulandığını kaydetmiştir. Bu türden bir kısıtlama, **Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 1 maddesine aykırı olarak**, üç başvuranın yargılamaların başlangıç aşamasındaki savunma haklarını açık bir şekilde ihlal etmiştir.

Bandaletov / Ukrayna

31.10.2013

Başvuran, evinde işlenen cinayetler hakkında yürütülen soruşturmayla bağlantılı olarak diğer birkaç kişiyle birlikte tanık olarak sorgulanmak üzere polis karakoluna çağırılmıştır. Başvuran cinayeti itiraf etmiştir. Ertesi gün şüpheli olarak gözaltına alınmış ve kendisine destek sağlaması için bir avukat tayin edilmiştir. Başvuran bundan sonraki tüm zamanlarda itirafını teyit etmiştir. Kendisine müebbet hapis cezası verilmiştir. Başvuran soruşturmanın başlangıç aşamasında bir avukatın yardımından faydalanamadığından ve polise gönüllü olarak teslim olup suçu itiraf etmesine rağmen yerel mahkemelerin cezasını hafifletmediğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın aleyhindeki ceza yargılamalarının tamamen adil olduğuna karar vererek, **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Yerel mahkemeler başvuranın konumunu tanıktan şüpheliye çevirmiş ve kendisinden şüphelenmek

için makul gerekçelere sahip olur olmaz kendisine bir avukat tayin etmiştir. Şüpheli sıfatıyla verdiği ilk ifadesinde başvuran yasal olarak temsil edilmiş olup, ilk itirafının ardından kendisine bir avukat tayin edilmeden önce herhangi bir araştırma tedbiri alınmamıştır. Başvuran, birkaç farklı avukat tarafından temsil edildiği yargılama öncesi soruşturma ve adli yargılamalar boyunca itirafını yinelemiştir. Yargılamayı yürüten mahkemenin başvuranı mahkûm ederken sadece ilk itirafının sonrasında alınan araştırma tedbirlerine dayanmış olması ve bu esnada başvuranın halihazırda avukat yardımından faydalanyor olması nedeniyle başvuranın ilk itirafının mahkûmiyetine dayanak oluşturduğu değerlendirilemezdi. Son olarak, başvuranın gönüllü olarak teslim olması nedeniyle cezasının hafifletilmesine yönelik talebi yerel mahkemeler tarafından incelenmiştir.

Pakshayev / Rusya

13.03.2014

2001 yılının Ocak ayında adam öldürmekten mahkûm edilen ve on yıl hapis cezası alan başvuran (mahkûmiyet 2006 yılının Ekim ayında onanmıştır), sorgusu ve 1997 yılının Mayıs ayında polis gözaltısında geçirdiği ilk günler boyunca avukata erişimden yoksun bırakıldığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran, sorgusu sırasında dedektif tarafından eğer itirafta bulunmazsa hücre arkadaşları tarafından tecavüze uğrayacağı konusunda tehdit edildiğini belirtmiştir. Bunun üzerine başvuran cinayeti itiraf etmiş; ancak bir avukat tarafından temsil edildiği yargılama sırasında itirafını geri çekmiştir. Başvuran Mahkeme önünde, ceza yargılamalarının ilk aşaması boyunca avukat yardımından faydalanmadığından ve bu sırada verdiği itiraf ifadesinin kendisini mahkûm etmek için kullanıldığından şikâyet etmiştir. Mahkeme, başvuranın itiraf ifadesinin yasal danışmanlıktan faydalanılmaksızın başvuranı mahkûm etmede kullanılmasının bir bütün olarak yargılamaların adilliğine zarar verdiğini tespit ederek, Sözleşme'nin **6. maddesinin 1 ve 3. fıkralarının ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Blaj / Romanya

08.04.2014

Rüşvet aldığından şüphelenilen başvuran polis nezareti altına alınmıştır. Polisle işbirliği yapan üçüncü bir taraf başvuranla görüşmeye gelmiş ve masasının üzerine içerisinde para bulunan bir zarf bırakmıştır. Polis memurları derhal müdahalede bulunmuş ve başvuranı suçüstü yakalamışlardır. Polis memurları iç hukuk uyarınca suça ilişkin tutanak düzenlemişlerdir. Aynı gün ilerleyen saatlerde başvurana aleyhindeki suçlamalar bildirilmiş ve başvuran susma

ve bir avukatla görüşme hakkı bulunduğu hakkında bilgilendirilmiştir. Akabinde başvuran sorgu sırasında bir avukatın yardımından faydalanmıştır. Başvuran özellikle, “suçüstü yakalandığı” esnada susma ve yasal temsil hakkı konusunda bilgilendirilmediğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın *cürmü meşrut* usulü uyarınca polis tarafından sorgulanması esnasında avukat yardımından faydalanamamasına ilişkin olarak **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme, Romanya hukuku uyarınca kişilerin bir suçu işlerken “suçüstü yakalanmaları” halinde, soruşturmayı yürüten yetkililerin *cürmü meşrut* yerinde bulunan maddi delillere ilişkin sorularla yetinmeleri gerektiğini ve kişiyi ceza gerektiren bir suçla ilgisi bulunup bulunmadığı hakkında sorgulamaları gerektiğini gözlemleyerek, soruşturmayı yürüten yetkililerin başvuranın davasında çizgiyi aşmadıklarına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın yolsuzlukla mücadele savcısı tarafından sorgulandığı sırada avukata erişiminin bulunduğunu belirtmiştir. Başvuran verdiği tüm ifadelerde masum olduğunu ileri sürmüş ve tutanakta yer alan ifadelere hiçbir zaman itiraz etmemiştir. Dolayısıyla Mahkeme, söz konusu ifadelerin yargılamada kullanılmasının, başvuranın yargılanmasına hâle getirdiğinin söylenemeyeceğine karar vermiştir. Mahkeme son olarak ayrıca, başvuranın tutanağa kaydedilen ilk ifadelerinin baskı veya kötü muamele sonucunda alındığını hiçbir zaman iddia etmediğini kaydetmiştir.

Çarkçı (no. 2) / Türkiye

14.10.2014

Bir kuyumcuya düzenlenen ve dükkân sahibinin vurularak öldürüldüğü silahlı soyguna katıldığı gerekçesiyle kendisine verilen müebbet hapis cezası infaz edilmekte olan başvuran özellikle, aleyhindeki ceza yargılamalarının adil olmadığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran özellikle, bir yasal temsilcinin yardımından faydalanmaksızın kendisinden alınan ve imzasının bile bulunmadığı ifadelerin kendisini mahkûm etmek üzere delil olarak kullanıldığını iddia etmiştir.

Mahkeme, jandarma nezaretindeyken başvurana avukat yardımı sunulmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

A.T. / Luxembourg (no. 30460/13)

9 April 2015

Bu dava Avrupa Tutuklama Müzekkeresi uyarınca tutuklanan başvurana hem polis sorgusu hem de ertesi gün nöbetçi yargıç önüne çıktığı sırada etkin avukat yardımını sunulmamasına ilişkindir.

Mahkeme özellikle, polis sorgusuna ilişkin olarak, söz konusu tarihte yürürlükte olan kanun hükümlerinin zımni olarak, Lüksemburg’da çıkarılan bir Avrupa Tutuklama Müzekkeresi uyarınca tutuklanan kişilerin avukat yardımından faydalanmasına izin vermediğini tespit etmiştir. Yerel mahkemenin gerekçesinde söz konusu sorgu sırasında alınan ifadeleri hariç tutmak suretiyle avukat yardımının sunulmayışının sonuçlarını telafi etmediği gerekçesiyle Mahkeme, polis sorgusu sırasında avukat yardımını sunulmaması dolayısıyla Sözleşme’nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuranın nöbetçi yargıç önüne ilk kez çıkarılmasına ilişkin olarak Mahkeme, Sözleşme’nin 6. maddesi yargıç önüne çıkarılma öncesinde dosyaya sınırsız erişim hakkını güvence altına almadığından, söz konusu duruşma öncesinde dosyaya erişimin bulunmayışının Sözleşme’nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığından 6 § 3 (c) maddesinin ihlalini teşkil etmediğini** tespit etmiştir. Ancak Mahkeme, başvuranın söz konusu duruşma öncesinde avukatına danışması olanağının Lüksemburg hukukunda yeterince güvence altına alınmadığına karar vermiştir. Başvuran söz konusu duruşma öncesinde avukatıyla görüşemediği gerekçesiyle Mahkeme, Sözleşme’nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Turbylev / Rusya

6 Ekim 2015¹

Bu dava, başvuranın polis gözaltısında kötü muameleye maruz kaldığı ve kötü muamele sonucunda ve avukatı bulunmaksızın verdiği “teslim olma ve itiraf” ifadesinin delil olarak kullanıldığı aleyhindeki ceza davasının adil olmadığı yönündeki şikâyetlerine ilişkindir.

Mahkeme, hem başvuranın maruz kaldığı kötü muamele, hem de ilgili şikâyetlere ilişkin etkin bir soruşturma yürütülmemesi dolayısıyla, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, “teslim olma ve itiraf” ifadesinin delil olarak kabul edilmesinin başvuranın davasının adil olmamasına sebebiyet verdiği karar vererek, Sözleşme’nin **6 §§ 1 ve 3 (c) maddelerinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Rus hukuku uyarınca bu tür bir ifade için

¹ İşbu karar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

avukata erişim koşulunun bulunmayışının, bir fiili şüpheli olarak başvuranın avukat yardımından yararlanma hakkını engellemek için kullanıldığını gözlemlemiştir. Bu durum, yasal hükümlerin yerel mahkemeler tarafından yorumlandığı şekliyle sistematik olarak uygulanmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca, yerel mahkemelerin ifadenin delil olarak “niteliğine” ilişkin bağımsız bir değerlendirme yapmayarak ve bunun yerine soruşturmadan sorumlu yetkililerin bulgularına dayanarak, polis memurlarının başvuranın bir suç işlediği şüphesi üzerine yakalanmasının ardından maruz kaldığı insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele sonucunda elde edilen itirafını belgelemek üzere “teslim olma ve itiraf” ifadesini kullanmalarını hukuki kılmıştır.

Dvorski / Hırvatistan

20 Ekim 2015 (Büyük Daire)

Bu dava, başvuranın birden çok adam öldürme, silahlı soygun ve kundakçılık şüphesi üzerine polis karakolunda ifade verdiği sırada, kendisini temsil etmesi için başvuranın ebeveynleri tarafından tutulan avukatın hazır bulunmasının polis tarafından reddedilmesine ilişkindir. Başvuran kendisinin başka bir avukat tarafından temsil edilmesine yetki veren bir vekâletnameyi imzaladıktan sonra söz konusu suçları işlediğini itiraf etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **6 §§ 1 ve 3 maddelerinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, polisin başvuranı ailesi tarafından tutulan avukatın mevcut olduğu veya avukatın polis karakolunda hazır bulunduğu hususlarında bilgilendirmediğine karar vermiştir. Başvuran ifade verdiği sırada kendisine isnat edilen suçları işlediğini itiraf etmiş ve itirafı yargılanması sırasında delil olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, ulusal mahkemelerin söz konusu meseleyi uygun bir şekilde ele almadığına ve özellikle, adil bir yargılanmanın sağlanması için gerekli tedbirleri almadığını gözlemlemiştir.

Borg / Malta

12 Ocak 2016²

Bu dava esas olarak, söz konusu zamanda Malta hukukunda yargılama öncesi soruşturma ve polis tarafından sorgulanma sırasında avukat yardımından yararlanılmasına imkân veren herhangi bir hüküm bulunmaması sonucunda, mahkûm edilmiş bir suçlunun polis gözaltısında ifade verdiği sırada avukat yardımından faydalanamadığı yönündeki şikâyetine ilişkindir.

² İşbu karar *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Ayrıca, başvuran Malta Anayasa Mahkemesi'nin polis gözaltısında avukat yardımından yararlanma hakkına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihadını yorumlamasını değiştirdiğinden şikâyetçi olmuş ve bu durumun, hukuki kesinlik ilkesine uymadığını ve Sözleşme'nin 6. maddesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, özellikle başvuranın tüm sanıklar için geçerli olan sistemsiz kısıtlama sonucunda yargılama öncesi aşamasında avukat yardımından yararlanma hakkından mahkûm bırakıldığına karar vererek, Sözleşme'nin **6 § 1 maddesiyle** bağlantılı olarak **6 § 3 maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Bu durum, Sözleşme'nin 6. maddesinde polis sorgusunun ilk aşamalarında avukat yardımından yararlanma hakkının ancak zorlayıcı sebepler olması halinde kısıtlamalara tabi tutulması koşulunu karşılamamıştır. Mahkeme ayrıca, anayasal yargılamalarda hukuki kesinliğin bulunmadığı iddiası bakımından Sözleşme'nin **6 § 1 maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Büyük Daire önündeki derdest başvurular

İbrahim ve Diğerleri / Birleşik Krallık (no. 50541/08, 50571/08, 50573/08 ve 40351/09)

16.12.2014 (Daire kararı) – dava Haziran 2015'te Büyük Daire'ye havale edilmiştir

21 Temmuz 2015 tarihinde Londra ulaşım sisteminde dört bomba infilak ettirilmiş; ancak bombalar patlamamıştır. Failler olay yerinden kaçmış ve polis derhal bir soruşturma başlatmıştır. İlk üç başvuran bombalardan üçünü infilak ettirdikleri şüphesi üzerine tutuklanmıştır. Dördüncü başvuranın başlangıçta saldırılara tanık olduğu gerekçesiyle ifadesi alınmış; ancak akabinde başarısızlıkla sonuçlanan saldırının ardından bombacıardan birine yardım ettiği anlaşılmış ve yazılı ifadesini verdikten sonra tutuklanmıştır. Dört başvuran daha sonra, ceza gerektiren suçlardan mahkûm edilmiştir. Dava, ilk başvuran bakımından tutuklandıktan sonra, dördüncü başvuran bakımından ise tutuklanması öncesinde polisin bir ceza gerektiren suça karıştığından şüphelenmesi sonrasında avukata erişimin sağlanmasında geçici bir gecikme yaşanmasına ve akabinde gerçekleştirilen yargılamalarda avukat bulunmaksızın verdikleri ifadelerin kabul edilmesine ilişkindir.

16.12.2014 tarihli Daire kararında Mahkeme altıya karşı bir oyla, Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin (adil yargılanma hakkı ve avukat yardımından faydalanma hakkı) ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkeme, dört başvuranın polise ilk kez ifade verdiği sırada, kamu güvenliğine karşı olağanüstü derecede ciddi ve yakın bir tehlikenin, yani daha fazla

saldırı yapılması tehlikesinin mevcut olduğuna ve söz konusu tehlikenin başvuruların avukatlarına erişimlerine izin verilmesinde geçici bir gecikme yaşanmasını haklı kılan zorlayıcı gerekçeler sunduğuna ikna olmuştur. Daire ayrıca, başvuruların polis sorguları sırasında ve avukat yardımına erişimlerine izin verilmesi öncesinde verdikleri ifadelerin yargılamalarda kabul edilmiş olmasının başvuruların adil yargılanma haklarına gereksiz bir hanel getirmediğini tespit etmiştir. Daire, başvuruların her birinin davasında uygulandığı biçimiyle ulusal mevzuat çerçevesinin içerdiği güvencelerin dengelendiğini, ifadelerin alındığı koşulları ve ifadelerin güvenilirliğini, yargılamalardaki usul güvencelerini ve özellikle ifadelere itiraz etme olanağının bulunmasını ve iddia makamının diğer delillerinin kuvvetliliğini dikkate almıştır. İlâveten, polis sorgusu sırasında kendisini suçlayıcı ifadelerde bulunan dördüncü başvurulara ilişkin olarak Daire, avukatına danıştığında dahi ifadesini geri çekmediğini ve ifadesinin yargılamalarda dikkate alınmamasını talep edene kadar ifadesini yinelediğini vurgulamıştır.

Dava başvurularından ikisinin (Omar (no. 50573/08) ve Abdurrahman (no. 40351/09) talebi üzerine 01.06.2015 tarihinde [Büyük Daire’ye havale edilmiştir](#).

Reşit olmayan kişilere ilişkin davalar

[Salduz / Türkiye](#)

27.11.2008 (Büyük Daire)

PKK (yasa dışı bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisi) lehine izinsiz bir gösteriye katılmakla suçlanan ve akabinde bu suçtan mahkûm edilen başvuran, bir avukat hazır bulunmaksızın polis gözaltısında verdiği ifadede suçunu kabul etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme’nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, somut davadaki özel unsurlardan birinin - suçun işlendiği tarihte reşit olmayan- başvuranın yaşı olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, polis tarafından gözaltında tutulan çocuklara sağlanacak avukat yardımına ilişkin önemli sayıda ilgili uluslararası hukuk belgesini dikkate alarak, gözaltında tutulan kişinin reşit olmadığı hallerde avukata erişiminin sağlanmasının temel önemini vurgulamıştır (bk. kararın 60. paragrafı).

[Panovits / Kıbrıs](#)

11.12.2008

Dava özellikle, reşit olmayan başvuranın ilk polis sorgusu öncesinde bir avukata danışma hakkına dair bilgilendirilmemesine ilişkindir.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, koşulları dikkate alarak ve özellikle de başvuranın yaşı ve sorgu esnasında vasisinin yardımından faydalanamadığını göz önünde bulundurarak, başvuranın polis tarafından sorgulanmasından önce kendisine bir avukata danışma hakkına ilişkin yeterli bilgi verilmeyişinin savunma haklarının ihlalini teşkil ettiğine karar vermiştir.

Güveç / Türkiye

20.01.2009

Dava özellikle, reşit olmayan bir sanığın ceza yargılamalarına etkili bir şekilde katılamayışı ve yeterli biçimde yasal olarak temsil edilmeyişine ilişkindir. Başvuran önce polis, ardından savcı ve yargıç tarafından sorgulandığı esnada bir avukat tarafından temsil edilmemiştir. Yeniden yargılama esnasında hem başvuran hem de avukatı duruşmaların çoğunda hazır bulunmamıştır.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesiyle bağlantılı olarak 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın hem ilk yargılama hem de yeniden yargılama sırasında 30 duruşmanın en az 14'ünde hazır bulunmamasından ötürü başvuranın yargılamaya etkin bir şekilde katılamadığını değerlendirmiştir. Mahkeme, başvuran aleyhindeki ceza yargılamalarının tamamını, özellikle de yargılamaların çoğunda avukat yardımından faydalanılmadığını değerlendirerek, başvuranın savunma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Soykan / Türkiye

21.04.2009

Başvuran 16 yaşındayken gözaltına alınmış ve yasadışı “Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi Partisi – DHKP/C” (Revolutionary People's Liberation Party/Front) örgütüne yardım ettiği gerekçesiyle iki yıl altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuran özellikle, aleyhindeki ceza yargılamalarında savunma haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukata erişiminin olmamasından ötürü **Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak 6 § 3 (c) maddesinin**

ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Adamkewic / Polonya

02.03.2010

Başvuran 15 yaşındayken, 12 yaşında bir erkek çocuğunu öldürmekle suçlanmıştır. Başvurana isnat edilen suçlar sabit bulunmuş ve başvuran altı yıl süreyle bir ıslahevine konmuştur. Başvuran özellikle, soruşturma boyunca savunma haklarını kullanmasına getirilen kısıtlamalardan ve söz konusu tarihte verdiği ifadelerinin yargılamada kabul edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, yargılamaların başlamasının ardından altı hafta geçene kadar başvuranın avukatı tarafından susma hakkına dair bilgilendirilmediğini ve avukatının başvuranla görüşmek üzere yaptığı birkaç başarısız girişimin ardından çocuk ıslahevine konulduğunu gözlemlemiştir. Dolayısıyla yetkililer, başvuranın kendisini itham edici itiraflarını, söz konusu hak konusunda bilgilendirilmeksizin elde etmişlerdir. Soruşturmanın belirleyici dönemi boyunca çocuk ıslahevinde tecrit edilmesinden dolayı başvuranın yargılamaların en başından itibaren avukata serbest erişim hakkının olması büyük önem arz etse de, başvuranın yaşı dikkate alındığında yasal olarak temsil edilme hakkından ve temsil edilmediği takdirde karşılaçağı sonuçlardan haberdar olduğu çıkarımının yapılması mümkün değildi.

Dushka / Ukrayna

03.02.2011

Dava, 17 yaşındaki kişilerin avukat bulunmaksızın hukuka aykırı şekilde tutulmalarına ve sorgulanmalarına ilişkindir. Başvuran, polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada, gasp suçunu işlediğini itiraf etmesini sağlamak üzere kendisine işkence yapıldığını iddia etmiştir.

Mahkeme, özellikle başvuranın savunmasız bir yaşta olması nedeniyle bu türden bir uygulamanın **Sözleşme'nin 3. maddesine** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı** bir insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele anlamına geldiğine karar vermiştir. Özellikle, itirafın avukatın hazır bulunması gibi usule ilişkin güvencelerin bulunmadığı bir ortamda yapılması ve serbest bırakıldıktan sonra geri çekilmesi, itirafın özgürce yapılmadığı sonucunu ortaya koymuştur.

Büyük Daire önündeki derdest başvuru**Blokhin / Rusya (no. 47152/06)**

14.11.2013 (Daire kararı) – dava Mart 2014’te Büyük Daire’ye havale edilmiştir

Dava, zihinsel hastalığı bulunan 12 yaşındaki bir erkek çocuğun geçici çocuk ıslahevinde tutulmasına ilişkindir. Başvuran bilhassa, vasisi, müdafii veya bir öğretmeni bulunmaksızın polis tarafından sorgulandığını iddia ederek aleyhindeki yargılamaların adil olmadığını ileri sürmektedir.

Mahkeme, 14 Kasım 2013 tarihli Daire kararında özellikle, oy birliğiyle, **Sözleşme’nin 6 § 1 ve 6 § 3 maddelerinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, önündeki deliller temelinde, başvuranın polis tarafından sorgulandığı esnada ailesiyle irtibata geçme veya avukat yardımından faydalanma imkânı bulunmadığını tespit etmiştir. Başvuranın yaşının küçük olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sorgusunun gerçekleştiği koşullar psikolojik olarak baskıcı nitelikte olup, başvuranı susma hakkını kullanmaya karar vermekten alıkoymuştur. Ayrıca başvuran şüphesiz, avukatına erişimine getirilen kısıtlamalardan etkilenmiştir. Başvuranın avukat yardımından faydalanmaksızın elde edilen itirafı, eylemlerinin ceza gerektiren bir suçun unsurlarını barındırdığı ve dolayısıyla başvuranın geçici ıslahevine konmasının gerekli olduğu doğrultusundaki karara dayanak teşkil etmiştir. Dolayısıyla başvuranın savunma haklarına telafi edilemez biçimde hanel getirilmiş ve bir bütün olarak yargılamaların adilliği zarar görmüştür.

Dava, Rus Hükümeti’nin talebi üzerine 24 Mart 2014 tarihinde Büyük Daire’ye havale edilmiştir.

Avukat yardımından faydalanma hakkında gönüllü olarak feragat etme**Aleksandr Zaichenko / Rusya**

18.02.2010

Şoför olarak çalıştığı şirketten mazot çalmaktan dolayı mahkûm edilen ve kendisine tecil edilmiş hapis cezası verilen başvuran, mahkûmiyetinin yargılamadan önce avukat bulunmaksızın polis önünde yaptığı itirafa dayalı olduğundan şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, **Sözleşme’nin 6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Başvuranın 21 Şubat tarihinde durdurulduğu esnada gitmekte özgür olmamasına rağmen, davanın koşulları başvuranın söz konusu aşamada avukat

yardımdan faydalanma gereksinimini devreye sokma konusundaki hareket serbestisine önemli bir kısıtlama getirildiğine işaret etmemiştir. Polisin rolü, arabanın denetlenmesine ilişkin tutanak düzenlemek ve başvuranın tenekelerin kaynağı hakkındaki açıklamasını dinlemek olmuştur. Söz konusu bilgi bir soruşturmacıya aktarılmış ve soruşturmacı bir rapor hazırlamıştır. Soruşturmacının amiri söz konusu rapor temelinde başvuran aleyhine ceza davası açmaya karar vermiştir. Bu aşamada (2 Mart 2001 tarihinde) başvuran, avukat yardımdan faydalanma hakkı konusunda bilgilendirilmiş; ancak gönüllü ve kesin bir şekilde suçlama belgesini imzalamayı kabul etmiş ve kendisini yargılamada savunacağını belirterek avukat yardımdan faydalanma hakkından feragat etmiştir.

Yoldas / Türkiye

23.02.2010

Yasadışı örgüt üyeliği suçlamasıyla polis tarafından gözaltında tutulan başvuran yargılanması sonucu müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuran özellikle, polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukat yardımdan faydalanamadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, **Sözleşme'nin 6 § 1 ve 6 § 3 (c) maddelerinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırasında avukat yardımdan faydalanma hakkına sahip olmasına ve söz konusu hakkın kendisine hatırlatılmasına rağmen avukat yardımını reddettiğini özellikle dikkate alarak, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu esnada avukat yardımdan faydalanma hakkından kendi isteğiyle ve kesin bir biçimde feragat etmediğinden şüphe duymayı gerektirecek herhangi bir nedenin yargılamalarda mevcut olmadığına karar vermiştir.

Polis sorgusu sırasında bir tercümanın bulunmaması

Baytar / Türkiye

14.10.2014

Bu dava, ulusal dile yeterince hâkim olmayan bir kişinin polis gözaltısında tercüman yardımdan faydalanmaksızın sorgulanmasına ilişkindir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **6 § 1 maddesiyle birlikte ele alındığında 6 § 3 (e)** (tercüman yardımdan faydalanma hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvurana yöneltilen soruların tercüme edilmesi ve atılı suçlara ilişkin tam bir fikir edinmesi ihtimali bulunmadığından, başvuranın sessiz kalma ve avukat yardımdan faydalanma hakkından

feragat etmesinin sonuçlarını tam olarak değerlendiremeyeceği bir konuma sokulduğunu tespit etmiştir.

Beraat halinde “mağdur” statüsünün kaybı

Bouglame / Belçika

02.03.2010 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Dava başvuranın uluslararası uyuşturucu kaçakçılığıyla bağlantılı suçlamalardan ötürü polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukat yardımından faydalandırılmamasına ilişkindir. Akabinde başvuran, ilk derece mahkemesinin temyiz üzerine onanan kararı ile söz konusu suçlardan beraat ettirilmiştir.

Mahkeme, başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğunu beyan etmiştir. Başvuran beraat etmiş olduğundan, Sözleşme'nin 6. maddesi ihlalinin “mağduru” olduğunu iddia edemezdi.

Avukat yardımından faydalanmaksızın tutuklu bulunmanın hukuka uygunluğu

Simons / Belçika

28.08.2012 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Dava, polis tarafından gözaltında tutulma ve nöbetçi yargıç tarafından sorgulanma esnasında avukat yardımından faydalanılmadığı gerekçesiyle hukuka aykırı olduğu iddia edilen tutukluluk haline ilişkindir. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 1 (özgürlük ve güvenlik hakkı), 6 § 1 (adil yargılanma hakkı) ve 6 § 3 (c) (avukat yardımından faydalanma hakkı) maddelerine dayanarak, Belçika hukukunun yetersizliği nedeniyle polis tarafından gözaltında tutulduğu ya da polis veya nöbetçi yargıç tarafından sorgulandığı sırada avukat yardımından faydalanamadığından ve susma hakkına dair bilgilendirilmediğinden şikâyetçi olmuştur.

Dava halen yerel mahkemeler önünde derdest olduğundan Mahkeme, başvurunun **Sözleşme'nin 6. maddesi** (adil yargılanma hakkı) açısından erken yapılmış olduğunu değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 35. maddesi (kabul edilebilirlik kriterleri) uyarınca başvurunun bu kısmını **reddetmiştir**.

Mahkeme'nin, **Sözleşme'nin 5. maddesi** (özgürlük ve güvenlik hakkı) bakımından, özgürlüğünden yoksun bırakılan tüm kişilerin tutukluluklarının başlangıcından itibaren avukat

yardımdan faydalanma imkânına sahip olmasını gerektiren “genel bir ilkenin” Sözleşme’de zımnen mevcut olup olmadığını tespit etmesi gerekmiştir. Mahkeme, içtihadına göre sanıkların polis tarafından gözaltında tutuldukları veya yargılanmak üzere tutuklu buldukları sürenin başlangıcından itibaren ve polis ya da nöbetçi yargıç tarafından sorgulandıkları sırada avukat yardımdan faydalanma hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Söz konusu hakka getirilecek bazı kısıtlamaların belirli koşullarda haklı kılınabilir olmasına karşın, bir iç hukuk kuralından dolayı bu türden koşullar altında avukat yardımdan faydalanılamaması adil yargılanma hakkıyla bağdaşmamaktadır. Ancak bu ilke, adil yargılanma hakkında, özellikle Sözleşme’nin 6 § 3 maddesine dayalı olan, tüm sanıkların kendi seçtikleri bir avukatın yardımdan faydalanma hakkına ilişkin bir ilke olup, bu türden ilkelerin tanım itibarıyla kapsayıcı nitelikte olması nedeniyle Sözleşme’de zımnen mevcut olan “genel bir ilke” değildir. Dolayısıyla, tutuklu bulunan sanıkların tutukluluklarının başlangıcından itibaren avukat yardımdan faydalanmalarının hukuken mümkün olmaması ceza yargılamalarının adilliği üzerinde bir etkiye sahip olsa dahi bu durum, söz konusu tutukluluğun **Sözleşme’nin 5 § 1** (özgürlük ve güvenlik hakkı) **maddesine** aykırı olduğuna işaret etmemektedir. Başvuranın başvurusu söz konusu hüküm açısından açıkça dayanaktan yoksun olduğundan, Mahkeme tarafından **kabul edilemez** olarak nitelendirilmiştir.